

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ה' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר**
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 760

מסכת יומא ל"ז - מ"ג ♦ מעשרות ג', ו' - ג', י'

בס"ד, י"ב בטבת תשע"ד

השבוע בגליון

- ♦ תפילה בירושלים עלות לארץ הקדש?
- ♦ הכאה על הלב עם ידיו הכהן הגדול
- ♦ שליח הציבור ככהן גדול!
- ♦ מלאכים באהל מועד
- ♦ דרגתו הנשגבה של הכהן הגדול ז

- ♦ הגאון שליט"א, זכר צדיק לברכה
- ♦ פיסת מידע באמצעות שטר חוב
- ♦ טמטום הלב ממאכלות אסורות
- ♦ טבילה במקווה כדי להטהר מן המאכלות האסורות
- ♦ החטא מטמטם לבו של אדם

דבר העורך

חצי כוס תה

הסיפור הבא נמנה על אותם סיפורים יחידים סגולה, הראויים לכל עת. אפשר לספרו בלחש, לאור נר בודד לאחר חצות ליל; כמו גם בקול רועם באזני אלפי איש רוגשים תחת שמש קופחת. הוא נצחי, הוא אמיתי והוא פונה ישר מן הלב ישר אל הלב. סיפורו של יהודי תמים, צדיק במידותיו, ישר בדרכיו, שהתגורר במקום מסויים, השמור במערכת, כמו גם שם השיעור בו התרחש המעשה, מפני צנעת הפרט, כפי שניתן יהיה להבין עם קריאת המעשה.

המעשה הנפלא הובא לידיעתנו, על ידי הרב יעקב זיאט, ובשם קוראי מאורות הדף היומי, הננו להודות לו מקרב לב.

מעשה שהיה, כך היה.

בעיר מסויימת מתקיים שיעור של אנשים העוסקים למלאכתם במהלך היום, ובלילה הם מתכנסים לשיעור תורה.

השיעור מתקיים כבר במשך שנים רבות ושמש בית הכנסת נוהג לכבד את הלומדים בכוסות קפה ובכוסות תה. איש אינו משלם לו על פעלו, הוא עושה זאת מרצונו ובחפץ לב, וזו בדיוק הסיבה בעטייה לא מעט ממשתתפי השיעור רגנו והביעו את אי שביעות רצונם על התנהגותו של השמש דגן. **במה** דברים אמורים?

השמש המסור נוהג היה להגיש לקהל הלומדים כוסות מלאות עד מחציתן בלבד. ותו לא.

לו רק ביקשת, היה מביא מהדורה חוזרת ונשנית של חצאי כוסות תה, עד שתרווה נפשך, אך לעולם לא מילא יותר מחצי כוס.

יושבי השיעור כבר היו מחליפים ביניהם אמרות קבועות עם הגיע מועד חלוקת השתייה. בחורף היו רוטנים לעברו כי ברצונם לחמם את כפות ידיהם הבלויות מעבודה על דפנותיה של כוס תה מלאה וגדושה. בימי הקיץ המהבילים טענו מולו, כי ברצונם לגנום לגימה הגונה כדי להרוות את צמאונם. אך הלה בשלו. אוטם את אזניו משמוע מגיש את כוסות התה והקפה במסירות ובאהבה

דף לח/א על הראשונים נאמר זכר צדיק לברכה
הגאון שליט"א, זכר צדיק לברכה

כיום מקובל כי עם הזכרת שמו של אדם חי מוסיפים איחול לחיים ארוכים, כגון, שיחיה, לאו"ט, שליט"א, נ"י וכדומה. עם הזכרת שמו של אדם שאינו בין החיים, מוסיפים תואר לכבודו, כגון, עליו השלום, זכרונו לברכה וכדומה [ראה קידושין לא/ב במזכיר את אביו לאחר פטירתו].

תואר ז"ל על אדם חי: לפני יותר ממאה שנים, הגאון רבי ברוך עפשטיין זצ"ל, בעל תורה תמימה, פתח ספר שיצא לאור בארצות הברית בשם מלכי בקודש, וגילה לתדהמתו, כי בכרך השני של הספר בעמוד 60, כותב המחבר תשובה לקושייה שהעלה "בעל תורה תמימה ז"ל..."

המקשה החי השתאה למראה הצמדת התואר ז"ל לשמו, והוא מיהר להריץ מכתב אל המחבר, בו הודיעו כי בשגגה הקדים את המאוחר. בעקבות הטעות המביכה והמכתב, התוודעו שני מחברי הספרים והתפתח ביניהם דיון מרתק, אם אפשר לכנות אדם חי בתואר ז"ל או צ"ל.

מעניין לגלות כי לדיון זה יש גם השלכות כבדות משקל. על שולחנו של בעל חוות יאיר הועלתה שאלה לגבי יהודי בשם אשר ובנו דוד שהפליגו מאמשטרדם לפורטוגל, ומאז יצאו לדרך נעלמו עקבותיהם ונשותיהם נותרו עגונות.

פיסת מידע באמצעות שטר חוב: כעבור עשר שנים הזדמן שטר חוב לבית הדין באמשטרדם, שאחד מהעדים החתומים עליו היה הבן האובד דוד. הדיינים נרעשו למראה פיסת החיים שהונחה בפניהם, שיש בה כדי לגלות כי דוד לא מת, ובד בבד הבינו מחתימתו, כי אביו אשר החזיר את נשמתו ליוצרה. הדבר נודע מפני שהבן חתם "דוד ב"ר אשר ז"ל". הנה כי כן, הבן בחתימת ידו הודיע כי אביו נפטר.

בית הדין ביקש להסתמך על חתימה זו כדי להתיר את אשת האב מעגינותה, אך בעל חוות יאיר (שו"ת, סימן ע"א) מייאן בכל תוקף להסכים לכך, וטענתו, כי יתכן שבמדינות רחוקות, נוהגים לכבד גם אנשים חיים בתואר ז"ל. יתכן, איפוא, כי דוד הבן, נע ונד בקהילות בלתי ידועות, בהן נהוג להצמיד לאדם חי תואר ז"ל, ולפיכך אין להסתמך על חתימתו.

החוות יאיר אף מוכיח כי כך אכן יש לנהוג, ולכנות אנשים חיים בכינוי זכר צדיק לברכה! שהנה, סוגייתנו דנה מה המקור לכך שחכמים הוסיפו "זכר צדיק לברכה" בהזכירם את שמותיהם של אנשים שראויים לשבח. הגמרא אומרת, כי למדים זאת מכך שכאשר הקב"ה הזכיר את שמו של אברהם אבינו ע"ה, הוסיף וברכו "ואברהם היה יהיה לגוי גדול עצום ורב", הרי לנו, כי עם הזכרת שם צדיק יש לברכו.

הואיל ואברהם אבינו ע"ה חי באותה עת, מוכח כי גם אדם חי אפשר לברך בברכת "זכר צדיק לברכה".

כדברי החוות יאיר כתב גם המהרש"א (קידושין לא/ב), לגבי הגמרא האומרת, שכאשר אדם מזכיר את שם אביו שנפטר זה למעלה מ"ב חודש, אומר "זכרונו לברכה לחיי העולם הבא".

עילוי נשמת

הר"ד **יששכר בן דוד** ז"ל

ב"ר יעקב צבי ובת שבע ז"ל נלב"ע ט"ו בטבת תשנ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

עילוי נשמת

הר"ד **אריאל זליכוב** ז"ל

ב"ר צבי הכהן ז"ל נלב"ע י"ב בטבת תש"ע

תנצב"ה

הונצח ע"י משפחות זליכוב שיחיו - ת"א

המהרש"א מוסיף, כי גם בחיי האב מצאנו שאומר הבן על אביו "זכרונו לברכה", ובמותו הוא מוסיף "לחיי העולם הבא".

להשערתו של החוות יאיר יש סימוכין איתנים. בספרי קהילות ומסעות, גנוזות ותעודות, מתועד כי כך אכן נהגו במקומות שונים. הנוסע רבי יעקב ספיר מספר, כי בהגיעו לקהילות תימן נוכח, כי פעמים שהתאירו אנשים חיים בתואר "עליו השלום", ובתחילה סבר בטעות, כי הם עושים כן כאשר ברצונם לקלל... אך לבסוף נודע לו כי לברכה כוונתם. אף רבי יעקב מסיק מכך כי אם נמצא בכתבים ישנים תואר "ע"ה" על אדם כלשהו, אין בכך כל עדות כי כבר לא היה חי באותה עת. חוקרים אחרים מוסיפים, כי בארץ ישראל נהגו כן בשנים קדמוניות, וכינו את החיים בברכת ז"ל, "זכור לטוב", או "דכיר לטב". אף בבתי כנסת עתיקים בארץ, נמצאו כתובת בסגנון מסוג זה לאנשים שחיו אז (ראה בחוברת נזר התורה י"א עמ' קס"ד). [הבנה זו מיישבת תמיהות רבות בסדרי הדורות כאשר היו שחפצו לקבוע זמני הסתלקות חכמים על סמך כינויים בידי אחרים, בתואר ז"ל, מה שיצר סתירות וקושי - ר' ראובן מרגליות במקור חסד על ספר חסידים, סימן ג].

אליהו הנביא זכור לטוב: מנהג זה, שלפי המקורות הנזכרים היה בעבר המנהג בארץ ישראל, מבאר דבר מעניין: בתלמוד הירושלמי ובמדרשי חז"ל וספרי התנאים, כגון פרקי דרבי אליעזר וכדומה, מופיע אין ספור פעמים "אליהו זכור לטוב" או "אליהו ז"ל". לעומת זאת, בתלמוד הבבלי לעולם לא נוסף תואר זה לאליהו הנביא, מלבד פעם אחת, במסכת ברכות (ג/א) במעשה שמקורו כנראה במדרש קדום (כמשמעות הרוקח סימן ש"ב).

לאור הדברים הנזכרים, מובן היטב כי מאחר שבארץ ישראל נהגו לכנות את החי בתואר ז"ל, 'זכרו לברכה' או 'לטוב', כינוהו בתלמוד הירושלמי ובשאר המדרשים שסודרו ברובם בארץ ישראל - "אליהו זכור לטוב" או "אליהו ז"ל". לא כן בבבל, שם לא כינו את החי בתאור כזה, ואליהו הנביא הרי עדיין חי וקיים ולפיכך לא הצמידו לשמו את התואר ז"ל (נזר התורה שם קס"ד-קס"ה, ע"ש עוד. הגילוי הנ"ל מקורו במגדים חדשים למסכת ברכות. וראה בקהלת רבה ג-טו "אליהו זכור לטוב - הוא חי וקיים").

דף לט/א עבירה מטממת לבו של אדם מטמם הלב ממאכלות אסורות

הכל יודעים כי האוכל מאכל אסור מטמא את נפשו, כדברי רבי ישמעאל בסוגייתנו ש"עבירה מטממת ליבו של אדם" - "אוטמת וסותמת מכל חכמה" (רש"י ד"ה מטממת). מאידך, מאכלים כשרים מטהרים את הנפש (מדרש. עיין תוספות עבודה זרה י"ד ד"ה אמר).

בעל מסילת ישרים (פרק י"א) מדגיש, כי כל עבירה מטממת את לבו של האדם, אך במאכלות אסורות הטמטום רב ומורגש יותר, מפני שהמאכלות האסורות הפוכים לחלק מגופו. זו הסיבה שהפסוק "ונטמאתם בם", אשר ממנו דרשו חז"ל שעבירה מטממת לבו של אדם, נכתב בפרשת איסור אכילת שרצים (עיין יעקב, שם).

טבילה במקווה כדי להטהר מן המאכלות האסורות: רבות נכתב בספרים על חומרת אכילת מאכלות אסורות. באבות דרבי נתן (הובא בשל"ה שער האותיות ח"א אות ק) מסופר על נערה שנשבתה ואכלה מאכלות אסורות, וכשנפדתה ה**טבילה** כדי לטהרה מהאיסורים. על אנטונינוס נאמר במדרש (ראה תוספות, עבודה זרה שם), שהתגיר מפני שינק מאמו של רבי הקדוש. "השומר עצמו ממאכלות אסורות, גובר בו הרצון להתקרב לקב"ה", כותב בעל אור החיים (ויקרא יח/ב). במדרש תנחומא (וירא לח) נאמר: "הניקה בנים שרה - כל אלו שינקו משרה כולם נתגירו". הרמב"ם (ראה דגל מחנה אפרים פר' עקב) כתב לקבוצה בעלת ספקות באמונה: "בצעירותכם אכלתם מאכלות אסורות, וזה גרם לכם לספיקות באמונה". בעל פרי חדש (יו"ד סי' פ"א ס"ק כ"ו) כותב: "נערים עזי פנים שלא מקבלים מוסר, מפני שאינם נזהרים במאכלות אסורות".

טבע מאכלים אלה מטביע גסות באדם: בהגדרת מהותו של כלל זה, קיימות שתי גישות, שישודותן בהררי קדש. רמב"ן (שמות כב/ל) כותב, כי מאחר שהקב"ה חפץ שאנו, בניו, נהיה קדושים, הוא אסר עלינו אכילת מאכלים המטביעים גסות בנפש האדם (עיין אברבנאל וכלי יקר, ויקרא, יא/א).

החטא הוא המטמם לבו של אדם: ואילו מהר"ל (תפארת ישראל פ"ח) כתב, כי אמנם מאכלים אלה "יש בהם מזג רע", אך אין זה טעם האיסור לאכלם. אלא, לאחר שהקב"ה אסר עלינו מאכלים מסויימים, הרי שיהודי האוכל מהם חוטא לאלוקיו, והחטא הוא המטמם את לבו בעיקר. העובדה שהמאכלים האסורים מטממים את הנפש מטבעם, באה לידי ביטוי בהלכות רבות. הרמ"א (שולחן ערוך יו"ד סימן פ"א סעיף ז) פוסק, שראוי למנוע מתינוק יהודי לינוק מנכריה, וגם מינקת יהודיה שאכלה מאכל אסור מחמת פיקוח נפש, תמנע מהנקה באותו זמן, שכן, היוצא מן הטמא פוגם בנפש הילד. הרי שהמאכלים האסורים מטממים את לבו של האדם, גם אם אכלם בהיתר (עיי"ש בש"ך ובט"ז).

שאינו לה גבולות, אך בשום פנים ואופן אינו נענה לבקשה הפשוטה והכל כך מתבקשת - כוס מלאה. **חלפו** עברו שנים, ומאומה לא השתנה. **בתקופה** האחרונה חלה השמש וביקש מבנו כי יעשה עמו חסד ויילך תחתיו לבית הכנסת כדי לכבד את באי השיעור בכוסות תה ובכוסות קפה. הבן הסכים בחפץ לב למלאת רצון אביו. בהגיעו לבית הכנסת קיבלוהו הכל בזרועות פתוחות, שאלו לשלום אביו, ולכשהתוודעו כי בא למלא את מקומו עדי יחלים, החליקו חיוך רחב מתחת שפמם; היום יזכו לכוס תה מלאה... **מגיד** השיעור החל לשאת את דבריו בעוד הבן המסור שוקד על המלאכה במטבחון. הוא הכין מגש עם כוסות, שפת לתוכן רותחין, חלט בהן עלי תה עם נענע, בזק עליהם סוכר ועמד לצאת אל הלומדים. והנה, נשמעו פסיעותיו הכבדות של אביו החולה.

ממיתו נזעק השמש החולה, אחר שנזכר כי שכח להורות לבנו את ההוראה החשובה מכל: "אל תמלא יותר מחצי כוס". לפיכך, הזדרז השמש אל בית הכנסת, השיב את בנו עם המגש אל המטבחון, ועמל למזוג מחצית מכוסות התה המלאות לכוסות ריקות. "אל תמלא יותר מחצי כוס".

- **אבא**, איזה בושות! למה?
- **שתיקה**.
- **אבא**, מדוע?
- **זה** ענייני בלבד!

הבן התעקש ובסופו של דבר הסכים האב לספר. **דע** לך, כי מעולם לא סיפרתי לאיש את הסיבה. **בני** יקירי, הסביר האב בקול רחום. "בין משתתפי השיעור נמנים שני יהודים שידיהם רועדות. אין להם שליטה מלאה על הידיים. אם אביא להם כוסות מלאות, עלולה השתיה להשפך מתוך הכוס ובושה וכלימה תכסם. אם אביא לכולם כוסות מלאות ולהם אביא חצאי כוסות, גם כן יתיישו. מוגבלותם תבלוט.

לפיכך, זה שנים על גבי שנים, אני מביא לכולם חצאי כוסות. מוטב לספוג בזיונות והעלבות, ובלבד שלא אגרום בושה לשני יהודים אלה.

מעשה זה נמנה על אותם המעשים, שאפשר לספר כאשר נדרשים להמחיש למי שזקוק להמחשה, מה פירוש "עם סגולה".
"כי בנו בחרת, ואותנו קידשת מכל העמים".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורת הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פסק: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף לח/ב ואין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא נימא [רש"י]: משהגיע זמן המלכות ליפול... לא יאחר זמן כמלא נימא]

בדיקת בזמן הקצב

מעשה בחתן שעמד תחת חופתו והתכונן לקדש את כלתו. לפתע נפלה הטבעת ארצה, והדבר גרם עיכוב הקידושין. חשש החתן שמא סימן רע יש בכך. אמר לו הגרי"ז מברסק: אין הדבר כלום. פשוטם של דברים שהזמן שנקצב משמים עדיין לא הגיע ואילו אתה מיהרת מעט, ולפיכך היה עליך להתעכב... הכל היה בזמן שנקצב ואי אפשר להקדים או לאחר כמלוא נימא...

דף לט/א שני גורלות

שמאל דוחה ימין מקרבת

אמרו חז"ל, סימן לטובה היה כאשר עלה הגורל לה' ביד ימין שכן אמרו: "לעולם תהא - שמאל דוחה וימין מקרבת". השעיר שעלה בשמאל ילך לעזאזל - לדחות העוונות של ישראל. והשעיר שעלה בימין - נועד לקרב את לבבות ונשמות ישראל ולהחזירם אל שורשם. (בשם האבני נזר).

דף לט/א עזאזל

ראשי תיבות של עזאזל

קבלה בידינו, שכל מה שיש בקדושה, יש כנגדו בצד הטומאה. והמטרה היא על מנת שתהיה בחירה חופשית לאדם, לבחור בין טוב ובין רע. רמז לדבר ראשי תיבות זה לעומת זה עשה אלוקים - עזאזל! (היכל הברכה - קומראן).

דף לט/ב והיו דלתות ההיכל נפתחות מאליהן

כשאי אפשר לסגור

ומה רע בכך? תמהו חכמי המחשבה. רע מאד. כי קדושה יש לפעמים לסגור ולהצניע. וכשאי אפשר לעשות כן, הרי היא זולגת אל החוץ ומתנדפת...

דף לט/ב פעם אחת הלכתי לשילה והרחתי ריח קטורת מבין כותליה

הרושם קיים לעולם

הוא אומר:

כל מקום שהשתמשו בו בקדושה - נשאר בו הרושם לעד. הקדושה נחרתת במקום ואף אם

לעילוי נשמת אמי מורת

מרת חיה ויניגר ע"ה

בת הר"ר מנחם מנדל ז"ל

נלב"ע י"ג בטבת תשס"ז

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר יחזקאל ברוך רפפורט CHARLES RAPAPORT ז"ל

ב"ר אהרן ז"ל נלב"ע י"א בטבת תש"ס תנצב"ה

הונצח ע"י משפחת רייסער - שיחיו ארה"ב - The Reischer family

לעילוי נשמת

מרת חנה צירל וינדרבוים ע"ה

ב"ר ישראל יעקב ז"ל נלב"ע י"ד בטבת תשס"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת שפרינצה זילברשטיין ע"ה

ב"ר שמואל נתן זיף ז"ל נלב"ע י"ד בטבת תשנ"ו

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחות בר-שי ואלדר שיחיו

כך עולה גם מדברי פוסקים רבים לאורך הדורות, ונציין את אחת הדוגמאות המעניינות שבהם. בעל אור זרוע פוסק (שבת סימן ק"ח הל' יולדת), כי אף על פי שאדם חייב לחלל שבת כדי להציל את נפשו, ואסור לו להחמיר על עצמו - אדם רשאי להחמיר על עצמו ולא לאכול מאכלות אסורות, כדי להציל את נשמתו מפגם! (עיי"ש שכתב כן על פי ירושלמי שביעית) שיטתו לא נפסקה להלכה, אך בוודאי שהיא עולה בקנה אחד עם האמור, כי מאכלות אלו מטמטמים את הלב, שאלמלא כן, מה טעם יהודי ימסור את נפשו על מאכל שלא יטמטמו.

טהרת הנפש על ידי ציות לדברי חכמים: מעניין לציין את דברי הר"ן (דרשות, דרוש י"א) הכותב, כי אדם שאכל מאכל שחכם הורה בו היתר בטעות, כל יחשוש שמא נפשו נפגמה, משום שכנגד זה נפשו גם נטהרה על ידי שציות לדברי חכמים, שהציות להם "הוא הדבר היותר אהוב אצלו יתברך" [וע"ש מה שהוסיף בביאור הדבר].

דף מא/ב

"היו כורעים", או אנו כורעים?

בתוך קריאת "סדר העבודה" בבית המקדש ביום הכיפורים, אנו אומרים את תפילתו של הכהן הגדול בצאתו מבית קדשי הקדשים, "וכך היתה תפילתו של כהן גדול ביום הכיפורים בצאתו בשלום מן הקודש. יהי רצון מלפניך ה'...".

תפילה בירושלים לעלות לארץ הקדש? קיימות נוסחאות שונות בלשון יהי רצון זה. לפי אחת מהן מזכירים ביהי רצון, "שנת שתעלנו בשמחה לארצנו". הט"ז המציין גירסה זו כותב, כי לכאורה תמוה; הכהן הגדול יוצא מבית קדשי הקדשים שבבית המקדש אשר בירושלים, ומתפלל "שנת שתעלינו בשמחה לארצנו"?

הט"ז מסיק, כי אף על פי שמקורו של "יהי רצון" זה בתפילת כהן גדול, אנו משלבים בו גם תפילות משלנו, לפי צורך הזמן. אין אנו אומרים רק "יהי רצון" שאמר כהן גדול בעבר, אלא אנו נושאים בעצמנו תפילה, המשולבת בנוסח "יהי רצון" של הכהן הגדול.

[רבני בית מדרשנו העירו, כי שאלת הט"ז ניתנת ליישוב, כי יהי רצון זה נאמר בתקופת בית שני, עת רוב העם היה בבבל, ועליהם התפלל הכהן הגדול].

הבנה זו, לפיה חלקים מסויימים מסדר העבודה נאמרים על ידינו לא רק כתיאור מה אירע בעבר בבית המקדש, אלא כתפילה עצמית, מבהירה דברים נוספים.

בכל תפוצות ישראל נוהג, שכאשר אומרים "והכהנים והעם היו כורעים", כל הקהל, כולל שליח הציבור, כורעים אפיים ארצה.

מדוע כורעים בשעה שמזכירים שהכהנים והעם כרעו? לכאורה, מדוע עושים כן, וכי אנו הכהנים, או העם העומד בבית המקדש? הן אנו רק מספרים, כי העם והכהנים שעמדו בבית המקדש, היו כורעים על מקומם, ובלבנו תפילה כי נזכה גם אנו לעמוד שם בקרוב. אך מדוע כורעים אפיים בבית הכנסת.

הט"ז העומד על כך במקום אחר (או"ח סי' קי"ג ס"ק ד') כותב דברים מופלאים: "שאנחנו עכשיו מדמים נפשינו במקום הכהנים בזמן שביית המקדש היה קיים". הרינו כביכול באווירת בית המקדש בבניינו וכהן גדול בעבודתו, ולפיכך אנו משתחוים מיד בעת שאנו מזכירים שהכהן הגדול אמר את השם המפורש!

הכאה על הלב עם וידוי הכהן הגדול: הט"ז מספר, כי היו קהילות שהשתרש בהן הנוהג להכות על הלב בעת קריאת הווידוי של הכהן הגדול על חטאי עם ישראל, "חטאו, עוון, פשעו לפניך, עמך בית ישראל". היו שפקפקו במנהג זה, מפני שאנו מצטטים את דברי הכהן הגדול, ואיננו מתוודים, אך הט"ז כותב, כי לאור דבריו הנזכרים, אין לערער אחר מנהג זה, שהרי אנו "הכהנים והעם העומדים בעזרה!"

שליח הציבור ככהן גדול! בקשר לכך חשוב וראוי לציין את המובא בפוסקים, כי שליח הציבור דומה לכהן הגדול בבית המקדש, ועליו לשוב בתשובה שלמה ולכוון בתפילתו לכפר על העם (כף החיים סימן תרכ"א ס"ק י"ט).

דף מג/ב וכל אדם לא יהיה באהל מועד

מלאכים באהל מועד

בסוגיינתנו אנו מתוודעים לאיסור התורה (ויקרא טז/ז) "וכל אדם לא יהיה באהל מועד, בבואו לכפר בקדש עד צאתו", שאין רשות לאף אחד לשהות באהל מועד ובבית המקדש בעת עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים.

התמיהה המתבקשת מאליה היא, כיצד זה יתכן, שאיסור פשוט וברור זה, אינו נמנה על שלש מאות שישים וחמש מצוות לא תעשה. מה פשר הדבר?

נניח לשאלה זו ונעבור לתמיהתו של הגבורת ארי בסוגייתנו: הן אין רשות להכנס לבית המקדש "ביאה ריקנית", היינו: כניסה ללא מטרה (עין מנחות כז/ב; רמב"ם הלכות ביאת מקדש פ"ב הל' ד). מאחר שאת עבודת יום הכיפורים רשאי הכהן הגדול בלבד לבצע, ממילא אין רשות לאיש להכנס לבית המקדש, שכניסתו היא שלא לצורך, ומדוע נזקקה התורה להוסיף איסור זה? [ע"ש שלשית הראשונים שמותר להכנס להיכל להשתחוות להש"ת, לא קשה. אך הטורי אבן הניח בקושייה שיטה זו, וע"ע חינוך מצווה קפ"ד ובמנחת חינוך שם אות ב].

נניח גם לשאלה זו ונתוודע לידיעה פלאית המופיעה בתלמוד ירושלמי (כאן ולהלן פ"ה הלכה ב), והביאה הראשונים בסוגייתנו. בירושלמי נאמר, כי הוראת התורה "וכל אדם לא יהיה באהל מועד" בעת עבודת הכהן הגדול, כוללת אף את המלאכים, לפי שגם הם כלולים במלה "אדם", אחר שיחזקאל הנביא העיד (יחזקאל א/ה): "ודמות פניהם דמות אדם".

איסור על המלאכים - היתכן? האם לפנינו תגלית ייחודית על הטלת איסור על המלאכים? האם יש להם מערכת איסורים ומצוות? הן רק בני האדם, יושבי תבל, נצטוו על ידי הקב"ה במצוות ובאיסורים. חובה, איפוא, לפרש, כי אין כוונת הפסוק לחדש איסור על אנשים ומלאכים שאין לשהות באהל מועד בעת עבודת הכהן הגדול, אלא להיפך, כוונת הפסוק לכהן הגדול, הוא זה שאינו רשאי לעבוד את עבודתו אם שוהים במקדש בני אדם או מלאכים...

עתה מובן היטב, מדוע לא נכלל איסור זה במניין מצוות לא תעשה, מפני שהאיסור הוא מדיני עבודת יום הכיפורים של הכהן הגדול, הוא אחד מיני פרטים רבים של עבודת יום הכיפורים, הנמנים כולם כמצווה אחת. אם אכן כן, אזי נתחדש כאן חידוש גדול, ששהייתו של אדם באהל מועד, יש בה כדי לפסול את עבודת הכהן הגדול, שהרי היא חלק מדיני עבודת יום הכיפורים (עין קונטרס אחרון בסוף שו"ת "אור המאיר" עמוד של"ד-ה; מהרי"מ חר"פ במכתבו לרבי מאיר שפירא, ומתלמידי חכמים נוספים).

כמו כן, סרה מאליה תמיהתו של הגבורת ארי, מדוע נזקקה התורה להוסיף ולאסור כניסה לאהל מועד בעת עבודת הכהן הגדול, אחר שממילא כניסה זו אסורה, שכן, אין כאן איסור על הנכנס, אלא על הכהן הגדול... (קונטרס אחרון שם).

דרגתו הנשגבה של הכהן הגדול: רבינו בחיי (ויקרא טז/ז) מתפעל ביותר מדברי הירושלמי וכותב: "ומה נהדר כהן גדול במעלה הגדולה הזאת, עד שאפילו חיות הקודש מפנים לו מקום לעבודתו, כדי שיכנס לפני המלך ויעבדנו בייחוד, כי מלאך ה' צבקות הוא!". נסיים בידיעה מדהימה.

במדרש (ויקרא רבה פרשה כ"א) תמהו, כיצד הכהן הגדול שהה באהל מועד באותה שעה, וכי הוא עצמו אינו "אדם"? המדרש משיב, כי בעת שהותו שם, היו פניו בוערות כלפידים! ולפיכך הוא לא נכלל באיסור זה (וראה בית האוצר למהר"י ענגיל, מערכת א', אדם, עמוד 67).

נדמה שכבר שומם הוא; אין הדבר כן. מי שלו אזניים עיניים וחוטם, רואה, שומע ומריח את הרושם הקיים בו במקום... (פרי צדיק)
מעשה בחזון איש זצ"ל שהלך לטייל ברחוב מסויים, לפתע התרומם קמעא, ופנה לבן לוייתו ואמר: מקום שיהודים הלכו ודברו בו בדברי תורה - מרגישים בכך אף לאחר זמן...

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

מיד מבינים מיד יודעים
מיד נכנסים לשבת כהלכה
מאורות ההלכה - שבת וחג
מתוק ללמוד ולהבין מיד

- סיכום של כל ספרי ההלכה האחרונים
- ניסוח בהיר וקולח
- נפתח עניינים מפורט. כ-3500 ערכים

ניתן להשיג בחנויות המובחרות | מאורות הדף היומי: 1700-500-151